

Helvetinjärven kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman luonnos, yhteenveto

Suunnittelualan nimi, sijainti ja pinta-ala

Helvetinjärven kansallispuisto sijaitsee Ruoveden kunnassa Pirkanmaalla. Hoito- ja käyttösuunnitelman kattaman suunnittelualan pinta-ala on yhteensä 5 405 ha, josta 13 % on vettä.

I Suunnittelualan yleiskuvaus

Hoito- ja käyttösuunnitelma on kohdealueen maankäytön pitkän aikavälin strateginen suunnitelma ja linjaus. Sen avulla toteutetaan laeissa säädettyjen perustamistavoitteiden lisäksi alueiden hoidolle ja käytölle asetettuja tavoitteita. Suunnitelman avulla sovitetaan yhteen luonnonsuojelun, virkistyskäytön ja alueen muun käytön tavoitteet. Suunnitelmakausi on noin 15 vuotta.

Hoidon ja käytön suunnittelu keskittyy valtion hallinnassa oleville alueille. Yksityisomistuksessa olevien maiden ja vesialueiden osalta suunnitelma on suositusluontoinen, vaikka alueet kuuluvat Natura-rajaukseen.

Suunnittelualan valtion maat ovat Metsähallituksen Luontopalvelujen hallinnassa. Yksityisiä maita, vesiä ja luonnonsuojelualueita hallinnoivat niiden maanomistajat.

Suurin osa suunnittelualueesta on valtion maata käsittäen Helvetinjärven Natura 2000 -alueen (5 284,4 ha) ja siihen sisältyvän Helvetinjärven kansallispuiston (4 988,3 ha). Natura-alueeseen kuuluu lisäksi osa luonnonsuojelulla toteutetusta yksityisestä suojelualueesta (n. 8 ha). Loput Natura-alueesta on luonnonsuojelulla toteutettavia yksityisiä maa- ja vesialueita.

Helvetinjärven kansallispuisto edustaa vaihtelevaa ja jylhää pirkanmaalaista metsäluontoa. Alueen geologisena erikoisuutena ovat vuosimiljoonia sitten syntyneet syvät rotkolaaksot, jyrkkärantaiset järvet, pienet metsälammet ja salomaiset metsät.

Monimuotoinen kallio-, metsä-, ja järviluonto tarjoaa elinympäristöjä monipuoliselle lajistolle. Kasvistollisesti rikkaimpia alueita ovat rotkojärvien kalliorannat, lehdot ja vanhat metsät, joiden kasvilajistoon lukeutuu useita harvinaisia lajeja.

Valtaosa kansallispuiston metsistä on entisiä talousmetsiä, mutta kansallispuistossa on vielä jäljellä osia vanhoista luonnontilaisista metsistä. Rotkolaaksoja ja pieniä lampia reunustavat metsät ovat puustoltaan vanhimpia.

Luontodirektiiviin kuuluvia arvokkaimpia luontotyyppisiä kansallispuiston alueella ovat mm. borealiset luonnonmetsät, kasvipeitteiset silikaattikalliot, keidassuot ja karut kirkasvetiset

järvet. Kansallispuiston lintulajistosta EU:n lintudirektiiviin kuuluvat esimerkiksi selkälokki, kaakkuri, kuikka ja pikkusieppo. EU:n luontodirektiivissä suojelua vaativia lajeja puiston alueella ovat liito-orava ja isotorasammal.

Alue on tunnettu ja perinteinen virkistyskohde, jonne tehdään paljon päiväretkiä sekä myös pidempiä vierailuja. Alueella toimii lukuisia paikallisia ja maakunnallisia luontomatkailuyrityksiä, jotka tarjoavat palveluja kestävän luontomatkailun periaatteiden mukaisesti. Helvetinjärven kansallispuiston suosio on ollut kasvussa ja käyntimäärät ovat moninkertaistuneet viime vuosina. Vuonna 2020 puiston käyntimäärä kaksinkertaistui edellisvuoteen ollen 80 200.

Helvetinjärvellä löytyy erityisiä kulttuuriarvoiltaan tärkeitä luonnon- ja perinnemaisemia. Rotkolaaksot ja rotkojärvet tekevät alueesta yhden Pirkanmaan jylhimmistä ja maisemallisesti vaihtavimmista. Jylhyys, alueen syrjäisyys ja monipuolinen vaihteleva maasto rauhaisine järvi- ja luonnon luovat puistoon erämaisen tunnelman.

Helvetinkolu, pari metriä leveä ja 40 metriä korkea kalliosola, on kansallispuiston suosituin maisemanähtävyys, jota on käyty katsomassa jo 1800-luvulta lähtien. Myös Haukkajärven rannalla sijaitsevan Haukanhiedan hiekkaranta on maisemaltaan arvokas. Lisäksi alueella on Ruokkeenharjun perinnemaisema-alue, jossa on säilynyt vanhoja rakennuksia ja niittyjä. Alueen metsätöiden historia näkyy metsä- ja uittomiehiä varten rakennetuissa polkupyöräteissä, joista osia on säilynyt puistossa.

Paikallisilla metsästysyhdistyksillä on metsästysvuokrasopimuksia hirven ajoon kansallispuistossa. Osa suunnittelun alueen vesistöistä kuuluu osakaskuntien kalastusalueiden piiriin.

Alueelle on laadittu Metsähallituksen toimesta hoito- ja käyttösuunnitelma (2004), ojitettujen soiden ja metsien ennallistamissuunnitelmia sekä alueen virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi luontomatkailusuunnitelma sekä kävijätutkimuksia. Natura-alueen tila-arviointi on tehty vuonna 2019.

Helvetinjärven kansallispuisto, läheinen Seitsemisen kansallispuisto, näiden välinen Riuttas-korven virkistysmetsä ja valtion monikäyttömetsät muodostavat tärkeän ekologisen verkoston lajien ja luontotyyppien suojelun kannalta. Kokonaisuus muodostaa myös tärkeän luontomatkailullisen aluekokonaisuuden. Alueen kautta kulkee maakunnallinen retkeilyreitti Pirkan taival. Helvetinjärven kansallispuisto kuuluu myös palojatkumoalueeseen, jossa poltetaan säännöllisesti metsää palanutta puuta vaativien lajien elinympäristöjen lisäämiseksi.

II Keskeiset arvot ja uhat

Keskeiset suojelu- ja käyttöarvot:

- **Luontodirektiivin luontotyypit ja lajit**
 - Suunnittelun alueella esiintyy 10 luontodirektiivin luontotyyppiä ja 20 lajia.
 - Alueen keskeisiä luontotyyppejä ovat borealiset luonnonmetsät, karut kirkasvetiset järvet, humuspitoiset järvet ja lammet, puustoiset suot, vaihtumissuot sekä silikaattikalliot.

- Edustavia luonnonmetsiä on mm. Luoman, Koveron, Ison Helvetinjärven ja Ison Saarijärven ympäristössä sekä Rontonhorhassa. Niissä ennen alueen suojelua tehtyjen metsien käsittelyjen vaikutukset ovat enää vähäiset. Muiden suojeltujen metsien kanssa ne muodostavat yhtenäisen metsäalueen.
- Alueen järvet ovat luontoarvoiltaan edustavia. Haukkajärvi on kirkasvetisin, Iso Helvetinjärvi, Kovero ja Luoma ovat kymmeniä metrejä syviä. Pienemmät järvet ja lammet ovat tummavetisempiä.
- Edustavimmat silikaattikalliot löytyvät rotkolaaksojen ympäristöstä.
- Suoluontotyypeissä on vaihtelevuutta rehevistä korvista karuihin rämeisiin. Edustavimmat suot ovat puustoisia soita rotkolaaksojen pohjilla.
- Alueella on merkitystä vanhojen metsien kytkeytyneisyyden kannalta. EU:n luonto- ja lintudirektiiviin kuuluvista lajeista alueella esiintyy mm. liito-orava, isotorasammal, kuikka, kaakkuri, pikkusieppo, pohjantikka ja selkälokki.
- Liito-oravaa tavataan alueen monissa varttuneissa ja vanhoissa metsissä, joissa on lehtipuustoa, etenkin haapaa. Selkälokki esiintyy Haukkajärvellä. Isotorasammal kasvaa jyrkillä kallioseinämillä mm. rotkolaaksoissa.
- **Uhanalaiset eläin- ja kasvilajit**
 - Alueen vanhoissa metsissä ja kalliojyrkänteillä esiintyy uhanalaista sammal- ja jäkälälajistoa, mm. pikkulovisammal ja röyhelökarve.
 - Uhanalaisista linnuista alueella tavataan mm. hömötiainen, pyy ja varpuspöllö.
- **Rotkolaaksot**
 - Alueen erikoisuutena ovat syvät rotkolaaksot, jotka ovat syntyneet maankuoren halkeamisen ja siirroksien seurauksena 150-200 milj. vuotta sitten.
 - Iso Helvetinjärven kalliomaasto on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kallioalueeksi. Se on geologisilta ja biologisilta piirteiltään arvokas luonnonmaisemakokonaisuus.
- **Erämaisuus**
 - Alueen syrjäisyys sekä vaikeakulkuinen ja jylhä maasto luovat erämaisen tunnelman. Alue on ollut pitkään harvaan asuttua saloseutua. Alueella on useita erämaisia järviä ja lampia rakentamattomine rantoineen.
- **Luonnon- ja perinnemaisema**
 - Alue on eräs Pirkanmaan jylhimmistä ja maisemallisesti vaikuttavimmista. Rotkolaaksot ja niihin yhdistyvä järvimaisema leimaavat aluetta. Alueella on useita erämaisia järviä ja niitä ympäröiviä vanhoja metsiä.
 - Alueen tunnetuin maisemanähtävyys on jyrkkärinteinen kalliosola Helvetinkolu. Myös Haukkajärven rannalla sijaitsevan Haukanhiedan hiekkaranta on maisemaltaan arvokas.
 - Lisäksi kansallispuistossa on Ruokkeenharjun tila, jonka niittyjä hoidetaan perinnebiotooppina.
- **Rakennettu kulttuuriympäristö**
 - Rakennettuun kulttuuriympäristöön kuuluvat puistossa mm. Haukan tilan aitta, Ison Saarijärven kämppä, Helvetinkolon päivä tuppa ja Ruokkeenharjun tila sekä alueen metsätalouskäyttöön liittyvät rakenteet, kuten polkupyörätiet.
- **Virkistyskäyttö ja luontomatkailu**
 - Alue on vahva ja perinteinen retkeily- ja matkailukohde, jonne tehdään paljon päiväretkiä sekä myös pidempiä vierailuja. Viimeisten 10 vuoden aikana alueen virkistys- ja luontomatkailukäyttö on lisääntynyt merkittävästi. Suurin osa kävijöistä saapuu

puistoon Tampereen alueelta ja pääkaupunkiseudulta. Alueella toimii lukuisia paikallisia ja maakunnallisia luontomatkailu-ryhmiä ja yhteistyötahoja, jotka tarjoavat palveluita kestävästä luontomatkailusta periaatteiden mukaisesti. Kansallispuiston sijaintikunnan Ruoveden kanssa tehdään aktiivista yhteistyötä alueen luontomatkailun kehittämiseksi. Kansallispuiston vetovoimatekijä on monipuolinen, maisemiltaan vaihteleva ja jylhä salometsien luonto. Puistossa sijaitsee sekä kiehtovia nähtävyyshkohteita, kuten Helvetinkolu ja Haukanhiedan hiekkaranta, että rauhallisia ja erämaisempia alueita, joissa voi retkeillä omatoimisesti luontoa tarkkaillen. Harrastusmahdollisuuksiltaan Helvetinjärvi sopii monille eri käyttömuodoille, kuten patikointiin, melontaan, uimiseen, luonnontuotteiden keräämiseen, pyöräilyyn ja omatoimiseen talvilii-kuntaan kuten hiihtoon ja retkiluisteluun. Nähtävyyshvyöhykkeen reitit ja palvelu-
rustus mahdollistavat puistossa leiriytymisen ja eväsretkeilyn. Helvetinjärvi on myös osa maakunnallisesti tärkeää Pirkan taival -reitistöä.

- Alueen järvet ovat tärkeä kalastuskohde etenkin paikallisille asukkailla. Kansallispuis-ton alueella on sallittua onkiminen ja pilkkiminen. Suunnittelualueen sisällä on lisäksi osakaskuntien hallinnassa olevia yksityisiä vesialueita. Kansallispuisto on paikallisille metsästysseuroille tärkeä virkistyskohde. Aluetta voidaan käyttää hirven ajoon met-sästyksen yhteydessä.

Yhteenveto

Suunnittelualueen keskeisimmiksi arvoiksi määriteltiin luontodirektiivin luontotyypit ja lajit, uhanalaiset eläin- ja kasvilajit, rotkolaaksot, erämaisuus, luonnon- ja kulttuurimaisemat ja näihin liittyvä rakennettu kulttuuriympäristö sekä virkistyskäyttö ja luontomatkailu.

Natura-luontotyypeistä etenkin metsäiset ja kallioiset ympäristöt sekä vesistöt ovat edusta-vimpia. Niillä tavataan myös huomionarvoisimmat direktiivi- ja uhanalaiset lajit, kuten jäkälä- ja sammallajisto. Virkistys- ja luontomatkailu perustuu alueen tunnettavuuteen, mm. Helvetin-kolu lähiympäristöineen on jo 1900-luvun alusta saakka ollut suosittu nähtävyyshkohde. Moni-puolinen toimijaverkosto on vahvuus palveluiden kehittämisen ja luontomatkailun yhteistyön kannalta. Alueen sijainti harvaan asutulla ja jylhällä saloseudulla mahdollistaa erämaisen tun-nelman. Ruokkeenharjun perinnemaisema ja kansallispuiston historialliset rakennukset ovat keskeinen osa alueen kulttuuriperinnön antia.

Keskeisimpiin arvoihin kohdistuvat **uhkatekijät** tunnistettiin. Ne liittyvät mm. aikaisempaan metsätaloushkäyttöön, josta ovat esimerkkinä aiemmat avohakkuut, metsänhoitotoimet ja näihin liittyvä metsäteiden rakentaminen sekä soiden ojitukset. Luontaisten metsäpalojen puute aiheuttaa vaikutuksia metsälajistoon. Ruokkeenharjun tilan perinnemaisema umpeutuu ilman niittoa tai laidunnusta. Luontomatkailun nopea kasvu ja kasvava kävijämäärä voivat aiheuttaa suosituimmilla kohteilla ruuhkaisuutta, maaston kulumista ja roskaantumista. Luvaton tulen-teko, luvaton leiriytyminen ja linnuston häirintä ovat myös alueen uhkia. Virkistyskäytön hait-tavaikutuksia voidaan vähentää toimivalla käytön ohjauksella ja suunnittelulla. Tietoa puut-teellisesti tunnetuista kulttuuriperintöarvoista pyritään lisäämään arkeologisella inventoinnilla ja rakennushistoriallisella selvityksellä.

Virkistyskäytön ja luontomatkailun kestävyuden varmistaminen sekä kulttuuriperintöarvojen säilyttäminen vaativat hyvää suunnittelua, seurantaa ja riittäviä resursseja.

III Tavoitteen asettelu

Suunnitelman päämäärät

Suunnitelmassa alueen hoidolle ja käytölle asetetaan seuraavat *päämäärät* ja tavoitteet (•):

Luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelutason turvaaminen.

- Luonnonmetsien pinta-ala kasvaa ja edustavuus paranee.
- Suoluontotyyppien luonnontila ja edustavuus paranee.
- Kalliot ja niillä esiintyvän lajiston suojelutaso turvataan.
- Ruokkeenharjun perinnebiotoopin suojelutaso turvataan perinnemaiseman ja perinnebiotoopin kasvilajiston säilyttämiseksi.
- Tietoa alueen luontotyypeistä ja lajeista lisätään inventoinneilla ja selvityksillä.
- Luontotyyppien ja lajien kytkettyneisyys lähialueen suojelumetsiin turvataan.
- Maastopalvelujen sijoittelulla ja mitoittamisella virkistyskäyttöä ohjataan niin, että maaston kuluminen on mahdollisimman vähäistä ja lajistoarvot saadaan turvattua.

Arvokkaiden kulttuuriperintökohteiden tunnistaminen ja niiden arvojen säilyminen.

- Helvetinjärven kansallispuiston maisema-arvot säilyvät.
- Tunnetaan paremmin puiston kulttuuriperinnön arvot.

Alueen erämainen luonne säilyy lisääntyvästä virkistyskäytöstä huolimatta.

- Alueen käytön ohjauksella ja kansallispuiston vyöhykejaolla turvataan erämaisyyttä.
- Ihmisten tietoisuus alueen säännöistä ja jokamiehenoikeuksista lisääntyy. Alueella toimitaan ja liikutaan luonnolle ja muille kävijöille häiriötä aiheuttamatta. Luvaton toiminta, esim. luvaton tulenteko ja leirytyminen loppuu ja roskaaminen vähentyy.

Alueen virkistyskäyttö ja matkailu on kestävä.

- Puiston palveluvarustus vastaa mitoitukseltaan ja käyttömuodoiltaan kysynnän ja käytön tarpeita, huomioiden kävijät ja alueen yrittäjät. Reittejä, taukopaikkoja ja muuta palveluvarustusta kehitetään puiston käyntimääriä paremmin vastaaviksi.
- Yritykset noudattavat toiminnassaan kestävän matkailun periaatteita ja niiden toiminta tukee puiston suojelutavoitteita.
- Käyntimäärien kasvusta huolimatta kansallispuiston luontoarvot ovat parantuneet ja kävijäpaine on saatu ohjattua ja hajautettua hyvin opastetuille uusille reiteille.
- Alueen vaikeakulkuisuudesta huolimatta palvelut ovat turvallisia ja tämä on huomioitu rakenteissa ja virkistyskäytön ohjauksessa.
- Käyttäjät ymmärtävät luonnonsuojelualueen merkityksen ja noudattavat kansallispuiston sääntöjä ja luonnossa liikkumisen ohjeita. Käyttäjien arvostus ja tietämys Helvetinjärven luonnosta ja kulttuuriperinnöstä lisääntyy.
- Kulttuuriperintökohteet säilyvät ja ne otetaan huomioon esim. virkistysrakenteita lisätessä.
- Aluetta voidaan käyttää hirven ajoon metsästyksen yhteydessä.

- Helvetinjärven kansallispuisto muodostaa läheisten Seitsemisen kansallispuiston ja Riutaskorven virkistysmetsän kanssa luontomatkailun ja virkistyskäytön kokonaisuuden. Puistojen välissä sijaitsee myös valtion monikäyttömetsiä. Lisääntynyttä virkistyskäyttöä voidaan ohjata näille alueille puiston ulkopuolelle.

Vyöhykejaon keskeiset ratkaisut

Alueelle on määritelty yleisökäytön ohjaamiseksi seuraavat vyöhykkeet:

Retkeily- ja luontomatkailuvyöhyke 1 152 ha (21 % suunnittelualan pinta-alasta)

Helvetinjärven retkeily- ja luontomatkailuvyöhyke toimii suunnittelualan virkistyskäytön ja luontomatkailun painopistealueena, jonne kävijät pääasiassa ohjataan. Vyöhykkeelle sijoittuu merkittävä osa kansallispuiston palveluvarustuksesta, mm. retkeilyreittejä, luontopolku, päivä- ja vuokratupa, nähtävyyksrakenteita sekä taukopaikkoja. Vyöhykkeen nykyistä palveluvarustusta kunnostetaan ja uutta kehitetään vastaamaan kasvaneen kysynnän tarpeita. Esimerkiksi Helvetinkolun ja Haukanhiedan välille lisätään uusia rengasreittejä olemassa olevia polkuja hyödyntäen.

Syrjävyöhyke 3 838 ha (71 %)

Helvetinjärven syrjävyöhyke pidetään mahdollisimman luonnontilaisena ja erämaisena, jonne ei pääsääntöisesti ohjata kävijöitä eikä rakenneta uutta palveluvarustusta. Jokamiehenoikeuteen perustuva liikkuminen on vapaata. Vyöhykkeelle voidaan sijoittaa yksittäisiä, erämaista retkeilyä palvelevia reittejä ja rakenteita. Olemassa olevien reittien ylläpito on mahdollista. Avotulen teko on sallittua huolletuilla tulentekopaikoilla.

Rajoitusvyöhyke 14 ha (0,3 %)

Haukkajärven rajoitusosalla on liikkumis- ja maihinnousukiello 15.4.–31.7. linnuston pesimärauhan turvaamiseksi. Rajoitusalue on n. 14 hehtaaria ja siihen kuuluvat tietyt Haukkajärven saaret, luodot ja vesikivet sekä niitä ympäröiviä vesialueita (saaret on osoitettu Vyöhykejako-kartassa). Rajoitusosalla suojellaan mm. selkälokin ja kuikan pesimäympäristöjä.

IV Toteutus ja toimenpiteet

Asetettuihin päämääriin pyritään suunnitelmaan kirjatulla toimenpiteillä.

Kansallispuistossa tehdään metsien ja soiden ennallistamistoimia, ylläpidetään palojatkumoa- aluetta ja tehdään luontotyyppi- ja lajistoinventointeja. Alueella tehdään mm. perinnebiotooppi-inventointi ja Ison Helvetinjärven ympäristön kallioesiintymien sammal- ja jäkälälajiston inventointi. Perinnebiotooppia hoidetaan kohteelle tehdyn suunnitelman mukaisesti.

Tietoa puutteellisesti tunnetuista kulttuuriperintöarvoista pyritään lisäämään arkeologisella inventoinnilla ja rakennushistoriallisella selvityksellä.

Puistossa lisätään uusia reittejä, uusitaan viitoitusta ja muita retkeilyrakenteita sekä parannetaan virkistyskäytön ohjausta opastusviestinnän keinoin.

Helvetinkolun ja Haukanhiedan välille luodaan olemassa olevia polkuja hyödyntäen uusia rengasreittejä. Lisäksi puistoon linjataan uusi n. 26 km pitkä rengasreitti, jossa hyödynnetään vanhoja polunpohjia ja polkupyöriteitä. Reitti kulkee välillä Haukanhieta–Iso Poikainlammi–Tanssikallio–Löyttyjärvi–Luomajärvi–Saarilampi–Porrasharju–Haukanhieta.

Puistoon lisätään myös uusia taukopaikkoja, joissa on tulentekomahdollisuus, liiterit ja käymälät. Joillekin taukopaikoille rakennetaan laavut ja mahdollistetaan telttailu. Uudet taukopaiikat tulevat esimerkiksi Helvetinkolun, Ison Poikainlammin ja Löyttyjärven läheisyyteen. Uusi pysäköintipaikka perustetaan Iso-Poikainlammelle. Taukopaikkojen yhteyteen rakennetaan tarvittaessa myös huoltoyhteydet käymälöiden tyhjennystä, polttopuuhuoltoa ja pelastustoimia varten. Matkailuyrittäjien käyttöön rakennetaan kanoottilaituri Helvetinkolun rantaan.

Helvetinkolun läpikulkua rajoitetaan kävijöiden turvallisuuden varmistamiseksi. Helvetinkolun yli voidaan tarvittaessa rakentaa n. 2–3 m leveä silta, jolta kävijät voivat käydä katsomassa kolun rotkoa. Sillan rakentamisessa huomioidaan turvallisuus ja alueen maisema-arvoihin soveltuminen.

Kansallispuiston eteläosissa sijaitsevat Valkoisen ja Ruokejärvien taukopaikat puretaan alueen erämaisyyden ja luontoarvojen säilyttämiseksi. Myös Ison Ruokejärven ja Luomajärven pohjoisempi taukopaikka poistuvat käytöstä haastavien huoltoyhteyksien takia.

Opastusaineisto verkossa ja maastossa (esim. kartat, viitat, esitteet, luontoon.fi ja muut viestintäkanavat) pidetään ajan tasalla ja selkeänä. Asiakasviestinnällä pyritään ohjaamaan kävijöitä tietyille lähtöpaikoille, merkityille reiteille ja antamaan tietoa luonnossa liikkumisen käytännöistä. Helvetinjärven luonto- ja kulttuuriperintöarvoista pyritään tarjoamaan monipuolista tietoa.

Alueella noudatetaan kestävän luontomatkailun periaatteita. Kansallispuistossa toimivilla matkailuyrityksillä on yhteistyösopimus Metsähallituksen kanssa.

Puiston vyöhykejaolla, palvelurakenteiden sijoittelulla ja seurannan avulla ohjataan kävijöiden liikkumista siten, ettei lajistolle aiheudu liikaa häiriötä ja että kulumisvauriot jäävät mahdollisimman pieniksi. Retkeilyrakenteet ja kävijöiden ohjaus keskitetään retkeily- ja luontomatkailuvyöhykkeelle. Pääosa suunnittelualueesta (71 %) pidetään ns. syrjävyöhykkeenä, joka säilytetään mahdollisimman rauhallisena ja luonnontilaisena.

Helvetinjärven kytkeytyneisyyttä lähialueen muihin suojelualueisiin ja valtion maihin pyritään hyödyntämään kestävän virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa.

Metsästyskäytön osalta suunnittelualueella on tavoitteena säilyttää nykyiset metsästysjärjestelyt lain sallimissa rajoissa (hirven ajo metsästyksen yhteydessä sallittua). Pienpetopyynnin

lisäys haitallisten vieraslajien osalta on myös tavoiteltava toimenpide. Minkin ja supikoiran pyynnillä olisi vaikutusta erityisesti maassa pesivään linnustoon.

Kalastuksen osalta jatketaan nykyisten kalastusjärjestelyjen mukaisesti. Onkiminen ja pilkkiminen on sallittua kansallispuistossa. Yksityisillä vesialueilla kalastusjärjestelyt ovat osakaskuntien päätettävissä.

Pyöräily on sallittu jokamiehenoikeudella rajoitusosia lukuun ottamatta. Pyöräilijöitä ohjataan pysymään selvästi erottuvilla poluilla ja ottamaan huomioon muut poluilla liikkuvat. Puiston kehittämisessä voidaan parantaa pyöräilyn mahdollisuuksia huomioiden alueen erämaisyyden ja luontoarvojen säilyminen.

Kalliokiipeily ja jääkiipeily pysyy kansallispuistossa ennallaan. Jääkiipeily on sallittu 31.3. saakka Ison Helvetinjärven pohjoispään länsirannalla ja muu kiipeily ja laskeutuminen vain Sammakkolammin pohjoispuolen jyrkänteellä.

Kansallispuiston järjestyssäännössä sallitaan leiriytyminen ainoastaan huolletuilla taukopaikoilla.

Avotulen teko on sallittua huolletuilla tulentekopaikoilla, käyttäen ainoastaan paikalle tarkoitusta varten erikseen tuotua polttopuuta. Metsäpalovaroituksen aikana tulentekeä on kielletty.

Veneiden säilytykseen on oltava Metsähallituksen lupa. ELY-keskukselta tullaan hakemaan moottoriveneilykieltoa kansallispuiston vesialueille luontoarvojen turvaamiseksi.

V Ympäristövaikutusten arviointi

Suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden vaikutukset luontodirektiivin luontotyyppihin ja lajeihin on arvioitu suunnitelmaa laadittaessa. Esitetyillä toimenpiteillä ei arvioida olevan merkittäviä haitallisia vaikutuksia Helvetinjärven Natura-alueen suojeluperusteisiin eikä luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-vaikutusten arviointi ole tarpeellinen. Uusilla palveluvarustuslinjauksilla ei ole ennakoitavissa merkittäviä muutoksia tai haitallisia vaikutuksia alueen suojelun perusteena olevien Natura 2000 -luontotyyppien ja Natura 2000 -lajiston tilaan.

Metsähallituksen luonnonsuojelun asiantuntijat ovat arvioineet palveluvarustuksen lisäämisen suunnitelmat ekologisen kestävyuden näkökulmasta. Arvioinnissa on hyödynnetty maastokäyntejä ja lajistotietoja sisältävää paikkatietojärjestelmää. Suunnitellut uudet reitit, huoltoyhteydet ja taukopaikat eivät sijaitse alueilla, joilla nykyisen tiedon perusteella tavataan kulumiselle tai häiriöille herkkiä Natura-luontotyyppisiä tai -lajeja. Tarkempi vaikutusten arviointi, esimerkiksi tarkemmat lajiston maastokartoitukset, tehdään aina palveluvarustuksen toimenpidesuunnitelmien yhteydessä ennen rakentamisen aloittamista. Palveluvarustusta ei lisätä sellaisille alueille, missä se uhkasi lajistoarvojen säilymistä.

Uusien reittien linjauksessa hyödynnetään valtaosin jo olemassa olevia, kuljettuja polkuja kansallispuistossa. Myös uudet huoltoyhteydet linjataan pääosin olemassa olevia tienpohjia pitkin. Suurin rakentaminen/maanmuokkaus tapahtuu Helvetinkolun huoltoyhteyden

tekemisessä, johon on suunniteltu max. 2 m leveä mönkijäura olemassa olevaa reittiä mukailen. Alueen lajistokartoitukset tehdään tarkemman toimenpidesuunnitelman yhteydessä luontoarvojen säilymisen varmistamiseksi.

Hoito- ja käyttösuunnitelman välitarkastelu tehdään 5–6 vuoden päästä suunnitelman hyväksymisestä. Siinä arvioidaan suunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista kestävyiden ja mahdollisten olosuhteiden muutosten näkökulmasta. Tässä yhteydessä päätetään myös suunnitelman päivittämisestä kokonaan tai osittain. Vaikuttavuusmittarien avulla seurataan, missä määrin suunnitelmassa asetetut päämäärät ja tavoitteet saavutetaan. Osa mittareista on LAC-mittareita, joiden avulla virkistys- ja matkailutoiminnan haittavaikutuksia pystytään ennakoimaan, tunnistamaan ja ryhtymään tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin. LAC-kestävyydenseurantajärjestelmällä arvioidaan luontomatkailun ympäristövaikutuksia Metsähallituksen suojelualueilla. Menetelmässä asetetaan seurattaville mittareille hyväksyttävän muutoksen rajat. LAC-seurannassa huomioidaan ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset vaikutukset. Helvetinjärvellä virkistyskäytön vaikutusten mittareina luontoarvoihin käytetään silikaattikallioiden Natura-luontotyyppin edustavuutta ja selkälökin pesimäkannan seuranta. Kummankaan edustavuus ei saa heiketä retkeilyn vuoksi.

Kansallispuiston luontoarvoja ja erämaisuuksia turvataan kävijäohjauksen keinoin palveluvälineiden sijoittelulla, kävijöiden opastuksella ja vyöhykejaolla. Uusilla reiteillä ja taukopaikoilla saadaan hajautettua kasvanutta kävijämäärää laajemmalle alueelle ja vähennettyä kävijäkeskittymien aiheuttamaa maaston kulumista. Kiipeilyä ei lisätä kallioseinämien lajiston turvaamiseksi. Kallioluontotyyppien ja sammal- ja jäkälälajistoa inventoidaan. Selkälökin pesintää Haukkajärvellä seurataan, minkä avulla saadaan pesimäpaikoista ja pesintätuloksesta ajantasainen tieto. Maihinnousu ja liikkuminen Haukkajärven rajoitusosalla on kielletty linnuston pesimäaikana 15.4.–31.7.

Ennallistaminen ja luonnonhoito edistää Natura-luontotyyppien ja lajien säilymistä. Se myös parantaa luontotyyppien tilaa ja lisää niiden pinta-alaa tulevaisuudessa.

Suunnittelualueen metsien ja soiden luonnontilaisuus lisääntyy ennallistamispolttojen ja soiden ennallistamisen vaikutuksesta. Ennallistamispoltot parantavat boreaalisten luonnonmetsien edustavuutta ja lisäävät pitkällä aikavälillä niiden pinta-alaa. Polttoa myös hyödyttävät luonnonmetsien lajistoa ja paloista hyötyvää eliölajistoa. Soiden ennallistamisella saadaan palautettua soiden vesitaloutta kohti aiempaa, ennen ojitusta edeltänyttä tasoa. Ojien täyttämisen ja patoaminen tulevat parantamaan puustoisten soiden edustavuutta. Inventoinneilla ja lajistokartoituksilla saadaan lisää tietoa alueen suojeluarvoista, esimerkiksi vesistöistä ja luonnonmetsistä. Luontoselvityksillä kerätään tietoa suojeltavista luontoarvoista ja varmistetaan, että puiston suojelutavoitteet toteutuvat. Ajantasaiset tiedot mahdollistavat tarvittavien suojelutoimien suunnittelun ja toteuttamisen.

Ruokkeenharjun perinnebiotoopin hoito ja inventointi parantavat luontotyyppien tilaa ja edistävät uhanalaisten lajien elinoloja ja perinnemaiseman säilymistä. Inventoinnissa saadaan lisää tietoa alueella tavattavista, mahdollisesti uhanalaisista lajeista. Toimenpiteet myös edistävät mahdollisten arkeologisten esiintymien ja Ruokkeenharjun tilan historiallisten rakennusten suojelua.

Hoitotoimet suunnitellaan siten, ettei niillä ole merkittävästi haitallisia vaikutuksia Natura 2000 -luontotyyppeihin. Arkeologinen inventointi suunnitellaan kulttuuriperinnön asiantuntijan ja suojelubiologin yhteistyössä, Natura- ja muihin luontoarvoihin sekä maisemaan liittyvien vaikutusten minimoimiseksi.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen

Luonnonhoito- ja ennallistamistoimet tukevat ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Toimet kohdennetaan ja toteutetaan niin, että ne edistävät myös luonnon monimuotoisuutta. Joustavilla suojelu- ja hoitotoimien toimenpiteillä varaudutaan alueen muuttuviin olosuhteisiin. Soiden ennallistamisessa vaikutetaan hiilitaseeseen positiivisesti. Kun turvetta syntyy enemmän, se sitoo hiiltä enemmän. Kun puuta jätetään metsään lahoamaan eikä korjata pois, hoito- ja käyttösuunnitelman n.10–15 vuoden tarkastelun aikana absoluuttinen puumäärä lisääntyy alueella. Tänä aikana alueelle sitoutuu hiiltä enemmän kuin mitä sieltä vapautuu. Ilmastonmuutoksen vaikutuksille herkkää Ruokkeenharjun perinnebiotooppia hoidetaan rehevöitymisen ja umpeenkasvun estämiseksi. Luonnonhoidossa seurataan ja tarvittaessa torjutaan haitallisten vieraslajien leviämistä.

Helvetinjärven kytkeytyneisyys lähiseudun muihin suojelualueisiin ja alue-ekologiseen verkostoon turvaa lajiston monimuotoisuutta muuttuvassa ilmastossa.

Ilmastonmuutos vaikuttaa siihen, miten virkistyskäyttöä suunnitellaan. Lumi- ja jäätilanne vaikuttaa puiston huollon järjestelyihin. Helvetinjärvellä on suunniteltu uusia tapoja ja yhteyksiä huoltaa kohteita lumettomien talvien takia. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen keino on myös huoltovälien pidentäminen, jolloin huollon aiheuttaman liikkumisen päästöt vähenevät. Taukopaikkarakenteet toteutetaan niin, että polttopuun kulutusta saadaan vähennettyä ja jätehuolto toteutettua mahdollisimman vähän ympäristöä kuormittavasti.

Lisääntyviin olosuhteiden muutoksiin varaudutaan huomioimalla virkistyskäytön rakenteiden ja kulkureittien turvallisuus sekä kestävyys. Esimerkiksi puiston uudet maasto-opasteet tulevat olemaan metallisia, mikä materiaalina kestää säänvaihteluita. Merkittävä haaste ilmastonmuutoksen hillinnässä on yksityisautoilun haitallinen ympäristövaikutus. Suurin osa kävijöistä saapuu Helvetinjärven kansallispuistoon autolla, eikä julkisia kulkuyhteyksiä ole puiston syrjäisen sijainnin vuoksi. Yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa pyritään parantamaan kansallispuiston kestävää saavutettavuutta, esimerkiksi kehittämällä sähköautojen ja sähköavusteisten pyörien latauspisteitä, joukkoliikenneyhteyksiä ja kimpakyytejä.

Ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen liittyvän tutkimustiedon ja teknologian kehityksen seuranta ja huomiointi toiminnan kehittämisessä on tärkeää. Muuttuviin olosuhteisiin sopeutuvia käytön ohjauksen ja huollon ratkaisuja pyritään ottamaan puistossa käyttöön.

Osallistaminen

Hoito- ja käyttösuunnittelu on Metsähallituksen sekä ympäristöhallinnon periaatteiden mukaista osallistavaa suunnittelua. Osallistumistilaisuuksia ja palautemahdollisuuksia järjestetään koko suunnitteluprosessin ajan. Tavoitteena on saada mahdollisimman paljon tietoa, taitoa sekä näkemyksiä pohjaksi hoidon ja käytön ratkaisuille. Keskustelun avulla pyritään saamaan tavoitteille ja toiminnalle yleinen hyväksyntä sekä luomaan pysyvä yhteistyö ja vuorovaikutus eri toimijoiden kesken.

Keskeisistä sidosryhmistä koottiin yhteistyöryhmä tuomaan erilaisia tarpeita ja näkemyksiä suunnittelualueen hoitoon ja käyttöön liittyen. Yhteistyöryhmän jäseniä olivat Ruoveden kunta, Pirkanmaan ELY-keskus, Pirkanmaan liitto ja Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri. Kansallispuiston yhteistyöyrittäjille järjestettiin etäkokous, jossa sai kertoa toiveitaan kansallispuiston kehittämisestä.

Koronavirustilanteesta johtuen sidosryhmien kokoontumiset järjestettiin verkon kautta etäkokouksina ja kansalaisia osallistettiin Internet-kyselyn avulla. Lisäksi kaikilla kiinnostuneilla oli mahdollista antaa suunnitteluun ehdotuksia ja palautetta puhelimitse, sähköpostitse ja kirjeitse. Suunnittelun aloittamisesta ja osallistumismahdollisuuksista tiedotettiin eri kanavissa syksyllä 2020.

Osallistamisen tuloksena esitettiin tarve Helvetinjärven kansallispuiston palveluvarustuksen kehittämiseksi. Sidosryhmien kokouksissa, kyselyvastauksissa ja ennakkolausunnoissa esitettiin toive riittävästä ja turvallisista taukopaikoista, rengasreiteistä sekä muista rakenteista. Monet esittivät kritiikkiä suosituimpien käyntikohteiden ruuhkautumisesta, osin roskaantumisesta ja muiden kävijöiden aiheuttamasta melusta. Osallistamisessa myös selvisi, että erämaisuus ja rauhallinen ympäristö koetaan Helvetinjärven kansallispuistossa erityiseksi arvoksi. Rotkolaakso, maisemat, monimuotoinen luonto ja eri harrastusmahdollisuudet virkistykseen ja eränkävynnin parissa olivat tärkeitä arvoja puiston käyttäjille. Toiveita esitettiin myös selkeämmän ja informatiivisemman opastusviestinnän kehittämiseksi, johon sisältyisi myös puiston erityispiirteistä ja säännöistä viestiminen.

Osallistamisen kautta saatiin tärkeää kokemuksellista tietoa Helvetinjärven kansallispuiston kehittämiseksi. Metsähallitus kiittää kaikkia hoidon ja käytön suunnitteluun osallistuneita. Eri tarpeita pyritään yhteensovittamaan kestäväällä tavalla, puiston suojele- ja käyttöarvot huomioiden.

Vahvistaminen

Metsähallituksen hallinnassa olevien alueiden osalta suunnitelman vahvistaa Metsähallituksen Luontopalvelujen aluejohtaja. Tämän jälkeen suunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö.